

PLEASE NOTE! THIS IS SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE

To cite this Article: Lahtinen, H. (2017) Koulutuksen informaatiolukutaidon ohjaamisesta työelämän informaatiolukutaitojen kehittäjäksi. Teoksessa Sirkku Blinnikka ja Iiris Kuusinen (kirj.) Intoa – Tahtoa - Yhteistyötä: ammattikorkeakoulukirjaston kehitys 1991-2016. Espoo: AMKIT-konsortio, 94-96.

URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-68883-2-3>

9.3 Hanna Lahtinen, tieto- ja julkaisupalvelujen johtaja, Laurea-ammattikorkeakoulu

KOULUTUKSEN INFORMAATIOLUKUTAIDON OHJAAMISESTA TYÖELÄMÄN INFORMAATIOLUKUTAIDON KEHITTÄJÄKSI

Informaatiolukutaidon (IL) oppimistavoitteiden integrointi opetussuunnitelmiin ja opintojaksojen toteutukseen on vaikuttanut korkeakoulukirjastojen toimintaan viimeisen kahden vuosikymmenen ajan. IL:n integroimisen haasteet ammattikorkeakouluissa ovat pitkälti samoja kuin kansainvälisissä tutkimuksissakin on tunnustettu (esim. Mounce 2010; Pritchard 2010; Medaille & Shannon 2012; Saunders 2012; Schulte 2012; Creaser & Spezi 2013; Franklin 2013). Vaikka IL:n merkitys ja tärkeys on tunnustettu korkeakouluissa, niin IL:n ohjauksen systemaattinen toteuttaminen osana opetussuunnitelmaa on edennyt hitaasti. IL:n tavoitteet ovat toteutuneet osittain ja hajanaisesti joutuessaan siitä, että muutos on edellyttänyt mm. resurssien, asenteiden, osaamisen, roolien ja prosessien uudelleen tarkastelua korkeakouluissa. IL:ssä kohtaavat sekä opetuksen että kirjaston erilaiset työkalut.

Viime aikoina myös tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (tki) on haastanut informaatiolukutaidon käsitystä. Paljon on keskusteltu siitä, mitä ja miten pitäisi ohjata, jotta ohjaus olisi tehokasta ja vaikuttaisi opiskelijoiden ja tki-yhteisöjen informaatiolukutaidon kehittymiseen. Kriittistä keskustelua onkin tärkeää käydä edelleen, koska toimintaympäristö on muuttamassa, ja myös jotta käsityksemme informaatiolukutaidosta kehittyä ja syvenee.

Informaatiolukutaidon ohjaaminen on korkeakouluissa toteutettu opiskelijan opinnoissa tarvitsemien tiedonlähteiden paikantamisen ja välineiden käytön näkökulmasta (Hepworth & Smith 2008; Sokoloff 2012; Saunders 2012). Vähemmän on pohdittu, millaista osaamista opiskelijat tarvitsevat työelämässä ja miten sen kehittymistä tuetaan koulutuksen aikana. Tutkimuksissa (Hepworth & Smith 2008; Crawford & Irving 2009; Lloyd 2011) on todettu, että työelämässä tietokäytännöt, kuten asiantuntijuuden jakaminen, yhteisöllisen tietämyksen rakentaminen, tiedon arviointi ja uuden tiedon tuottaminen, ovat keskeisempiä kuin esimerkiksi taito osata paikantaa informaatiota tietokannoista, joihin kirjastojen IL-ohjaus on keskittynyt. Korkeakoulujen IL-ohjauksen on todettu (Lloyd 2010; Head 2012; Abram 2013) antavan huonosti valmiuksia työelämän tarpeisiin.

Kirjastoissa on ollut pyrkimyksiä syventää ymmärrystä myös työelämän informaatiolukutaidoista. Tietoasiantuntijoiden osallistuminen esimerkiksi hankkeisiin yhdessä opettajien, opiskelijoiden ja työelämän asiantuntijoiden kanssa on lisännyt näkemystä työelämän informaatiolukutaidoista (Lahtinen 2016). Työelämän IL:t eivät ole kuitenkaan yhtä helposti määriteltävissä standardoituina osaamistaitoina kuin koulutuksen informaatiolukutaito, koska työelämässä tarvittavat informaatiolukutaidot määrittyvät kontekstissaan ja tilanteisesti, eivätkä ole siten yksiselitteisesti määriteltävissä (Lloyd 2010).

Yksi ensimmäisiä työelämän moniammatillisia hankkeita, joihin tietoasiantuntijat osallistuivat, oli Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama terveydenhuollon eNNI-hanke (*Valtakunnallinen hanke lakisääteisen sähköisen potilaskirjaamisen opetuksen kehittämiseksi 2009 - 2010*), jonka tarkoituksena oli muodostaa hoitoalan koulutuksen, työelämän ja kirjastojen välille uudenlaista yhteistyötä. Tavoitteena oli kehittää työkäytäntöjä yhteistyössä hoitoalan ammattilaisten, ammattiin opiskelevien, opettajien ja tietoasiantuntijoiden kanssa. Kehittämisen kohteina olivat mm. määrämuotoisen potilaskirjaamisen käytännöt sekä tutkimukselliseen näyttöön perustuva toimintamalli hoitotyössä. Hankkeessa muodostettiin alueellisia kumppanuusverkostoja, koulutettiin henkilöstöä sekä kehitettiin työrooleja ja -käytäntöjä. Hankkeeseen osallistuneiden taustat, työympäristöt, -käytännöt ja -kokemukset olivat erilaisia, jolloin tietoasiantuntijoiden oletettiin vahvistavan ja edistävän yhteisöjen tietoperustaa ja -käytäntöjä. eNNI-hankkeeseen osallistui:

- 38 sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiota: 58 työyhteisöä, 116 yhdyshenkilöä, 1400 hoitajaa
- 19 ammattikorkeakoulua: 44 yhdysopettajaa, 20 tietoasiantuntijaa, 77 opiskelijaa.

Hankkeessa oli mukana lähes kaikki hoitoalan ammattikorkeakoulut sekä erityyppisiä hoitoalan työpaikkoja, mm. sairaalan osastoja, poliklinikoita, terveyskeskuksia, päivystyksikköjä sekä kotihoidon ja fysioterapian yksikköjä. (Ora-Hyytiäinen 2010).

Hankkeessa toimiessaan tietoasiantuntijalla on erilaisia rooleja tilanteesta, tarpeista ja odotuksista riippuen. Roolin muotoutuminen riippuu paljon myös tietoasiantuntijan valmiuksista ja osaamisesta. Tietoasiantuntijan rooli voi hankkeessa muokkautua perinteisen palvelun kaltaiseksi. Tällöin tietoasiantuntija odottaa toimeksiantoja hankkeelta, mutta ei osallistu muuten hankkeen toimintaan. Toisaalta tietoasiantuntija voi jäsentää tietotarpeita proaktiivisesti pyrkien edistämään ja ohjaamaan tiedonlähteiden paikantamista ja käyttöä hankkeessa. Tietoasiantuntijan rooli voi muotoutua myös työ- tai hankeyhteisön tietoperustaa rakentavaksi sekä tietokäytäntöjä luovaksi, kehittäväksi ja ylläpitäväksi. Tietokäytännöt nivoutuvat usein paikallisiin työkäytäntöihin, jolloin tietoasiantuntijan toiminnalla on merkitystä työn sujuvassa etenemisessä. (Lahtinen 2016) Tietoasiantuntijan työ on muuttumassa kirjastossa työskentelystä myös kirjaston ulkopuolella työskentelyksi, johon sisältyy yhteisöjen tietoperustan rakentamista sekä tietokäytännöistä huolehtimista.

LÄHTEET

Abram, S. (2013). Workplace information literacy: It's different. In: M. Hepworth & G. Walton (eds.) *Developing peoples' information capabilities: Fostering information literacy in educational, workplace and community contexts*. Library and Information Science, 8. Emerald Group Publishing Limited. pp. 205-222.

Crawford, J. & Irving, C. (2009). Information literacy in the workplace: A qualitative exploratory study. *Journal of Librarianship and Information Science*, 41(1), 29-38.

Creaser, C. & Spezi, V. (2013). Improving perceptions of value to teaching and research staff: The next challenge for academic libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*, DOI: 10.1177/0961000613477678.

Franklin, K.Y. (2013). Faculty/librarian interprofessional collaboration and information literacy in higher education. Diss., Claremont, CA: The Claremont Graduate University.

Head, A. J. (2012). Learning curve: How college graduates solve information problems once they join the workplace. Accessed 30.12.2016: <http://ssrn.com/abstract=2165031>.

Hepworth, M. & Smith, M. (2008). Workplace information literacy for administrative staff in higher education. *The Australian Library Journal*, 57(3), 212-236.

Lahtinen, J. (2016). Tietoasiantuntijoiden roolit ja toiminta koulutuksen ja työelämän kehittämishankkeissa: Tapaustutkimus tietokäytäntöjen ja innovatiivisten tietoyhteisöjen kehittämisestä. Tampere: Tampereen yliopisto.

Lloyd, A. (2010). *Information literacy landscapes: Information literacy in education, work-place and everyday contexts*. Oxford: Chandos Publishing.

Lloyd, A. (2011). Trapped between a rock and a hard place: What counts as information literacy in the workplace and how is it conceptualized? *Library Trends*, 60(2), 277-296.

Medaille, A. & Shannon, A. (2012). Co-teaching relationships among librarians and other information professionals. *Collaborative Librarianship*, 4(4), 132-148.

Mounce, M. (2010). Working together: Academic librarians and faculty collaborating to improve students' information literacy skills: A literature review 2000–2009. *Reference Librarian* 51(4), 300–320.

Ora-Hyytiäinen, E. (2010). Valtakunnallinen hanke lakisääteisen sähköisen potilaskirjaamisen opetuksen kehittämiseksi 2009–2010. Julkaisematon arviointiraportti.

Pritchard, P.A. (2010). The embedded science librarian: Partner in curriculum design and delivery. *Journal of Library Administration*, 50(4), 373-396.

Saunders, L. (2012). Faculty perspectives on information literacy as a student learning outcome. *Journal of Academic Librarianship* 38(4), 226–236. Schulte, S.J. (2012). Embedded academic librarianship: A review of the literature. *Evidence Based Library and Information Practice*, 7(4), 122-138.

Sokoloff, J. (2012). Information literacy in the workplace: Employer expectations. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 17(1), 1-17.